

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Розкрито суть малої групи, її характерні риси, а також ефекти, що можуть бути використаними під час організації групової роботи студентів університету на заняттях з іноземної мови. У статті обґрунтовано переваги та труднощі організації групової роботи на заняттях з іноземної мови у ВНЗ.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, мала група, мовленнєва компетенція.

Сучасна організація навчального процесу ВНЗ не передбачає заходів, які б сприяли формуванню колективів навчальних груп, на думку більшості викладачів, має прояв зворотна тенденція, посилюється самоізоляція студентів. Незважаючи на той факт, що навчання у ВНЗ традиційно передбачає формальну організацію слухачів у навчальні групи, останнім часом посилилася увага вчених-методистів до цієї проблеми. Особливої уваги набуває проблема організації роботи малих груп на заняттях, зокрема з іноземної мови, оскільки, цей предмет передбачає живе спілкування за умови активного, щирого інтересу одне до одного, до пізнання існуючих у світі проблем і пошуку шляхів їх вирішення. Зокрема, Г. Ложкін говорить, що актуальність цієї проблеми зумовлена низкою обставин: зміною форм організації праці на основі високої економічної зацікавленості та відповідальності всіх членів групи; відносною виробничо-економічною й організаційно-управлінською самостійністю трудових колективів, що сприяє розвитку самоорганізації та вдосконаленню форм самоврядування; в усіх сферах людської діяльності виникає все більше ситуацій і завдань, вирішення яких вимагає високої оперативності, професіоналізму, креативності мислення не одного фахівця, а кількох; все актуальнішим стає питання групової профпридатності [2, с. 52].

Г. Ложкін вважає, що не кожна група є суб'єктом спільної діяльності; будь-яку спільноту людей не можна оголосити суб'єктом. Посилаючись на дослідження різних учених, дослідник визначає основні характеристики групи як суб'єкта діяльності: цілеспрямованість (прагнення до основної значущої мети); вмотивованість (діяльне ставлення до спільної праці); інтегрованість (взаємозв'язок і взаємозалежність членів колективу); структурованість (чіткість взаємного розподілу функцій і відповідальності); узгодженість (взаємна зумовленість дій взаємодіючих суб'єктів); організованість або керованість (підпорядкованість певному порядку діяльності); результативність (здатність досягати позитивного результату) [2]. Відомий методист Ю. Пасов з метою досягнення найбільшої мовленнєвої активності також рекомендує використовувати групові форми роботи на заняттях з іноземних мов, він вважає їх шляхом підвищення ефективності навчання іноземних мов.

Мета статті полягає у визначенні суті малої групи, її характерних рис, труднощів і переваг організації групової роботи на заняттях з іноземної мови у ВНЗ.

На нашу думку, під малою групою у контексті нашого дослідження слід розуміти об'єднання певної кількості студентів на основі їхніх безпосередніх контактів, стійкого спілкування, норм поведінки та спільної мети і відповідальності за її досягнення.

Малим групам притаманні такі ефекти, які нам потрібно враховувати під час організації мовленнєвої діяльності:

1. Фасилітація – цей ефект підтверджує підвищення мотивації вирішення завдань у індивіда в присутності важливих для нього персон. Результати досліджень підтвердили, що навіть просто в присутності інших людей (“коактна” група) підвищується швидкість дій досліджуваних, хоча це і може супроводжуватися зниженням якості їхніх дій. Найбільш яскраво ефект фасилітації має прояв у групах слухачів, де присутні представники різної статі.

2. Синергія – спільні дії двох або декількох осіб, при чому результат цих дій підвищують суму можливих дій кожного з них окремо. При навчанні цей метод можна використовувати для колективного вирішення нетривіальних завдань. В ігровій навчальній діяльності, як елемент ігрових ситуацій і дидактичних ігор із використанням методу “мозкової атаки”.

3. Ефект Рингеймана. Якщо збільшується чисельність групи, знижується середній інтелектуальний внесок кожного з членів у вирішення проблеми. Цей ефект пояснює неможливість утягування у конкретну ігрову діяльність усіх учасників, якщо їхня чисельність перевищує необхідний для вирішення проблеми сумарний інтелектуальний рівень.

4. Ефект маятника, який виявляється у циклічному чергуванні емоційного стану.

5. Ефект хвилі. У групі норми, цінності, ідеї мають тенденцію до розповсюдження, при чому воно може відбуватися навіть у випадку ізолювання того члену групи, який їх почав.

6. Ефект пульсара. Групова активність значною мірою залежить від наявності мотивації. Однак, для групи одного стимулу недостатньо, оскільки будь-який стимул виявляє різний вплив на людей. Один, навіть дуже сильний стимул, може з однаковим успіхом запалити всю групу, лише одного з її членів або навіть нікого, якщо він виявиться неактуальним. Для забезпечення гарантованого й ефективного впливу на рівень активності групи слухачів, викладач повинен задіяти групу стимулів.

7. “Ми – вони”. Відомо, що людині притаманне прагнення до групової ідентифікації. З дитинства ми ототожнюємо себе з будь-якою соціальною групою, розуміємо свою належність до неї. Цей ефект наявний у практиці навчання під час ігрової командної діяльності. Він сприяє швидкій співорганізації членів щойно створеної команди для вирішення поставлених завдань.

8. Ефект ореолу (гала-ефект) – сприйняття групою на основі раніше отриманої інформації або за статусом, репутації, особистісних якостей людини. Ефект має прояв під час навчальної стадії ігрової діяльності при виборі лідерів. У процесі гри, у результаті практичного виявлення цінності кожного учасника для команди, можлива неформальна зміна лідера.

9. Конформність. У соціально-психологічній літературі під конформною поведінкою розуміють співвідношення позиції індивіда відповідно до позиції групи, відторгнення або сприйняття ним визначеного стандарту, думки, які властиві групі, міру підкорення індивіда груповому впливу. Для інтерактивної взаємодії цей ефект має особливе значення при проведенні дискусії. Думка, яка була відпрацьована групою під час дискусії, сприймається кожним її учасником як особистісна та має тенденцію до реалізації.

10. Навіювання є видом цілеспрямованого, неаргументованого впливу однієї людини на іншу або групу. Навіювання також розглядають як міру активності комунікатора, який передає інформацію. Важливим фактором є особистість сугестора, тому що його авторитетність створює додатковий “ефект довіри”, у зв’язку із чим стає зрозумілим значення авторитету лідера у командній ігровій діяльності та викладача серед слухачів, який виступає реальним фактором забезпечення ефективності навчального процесу.

11. Зараження – несвідома, вимушена схильність індивіда до певного психічного стану. На думку Г. Андрєєвої, індивід не зазнає організованого навмисного впливу, а лише несвідомо засвоює зразки чужої поведінки [1].

12. Наслідування. Особливістю наслідування є той факт, що індивід не лише сприймає, а й відтворює риси та зразки поведінки, що демонструють. Існує декілька видів наслідування: логічне та нелогічне, внутрішнє та зовнішнє, наслідування-мода та наслідування-звичай. Процес наслідування виступає у тісному контакті із механізмами зараження та навіювання.

Дж. Джекобс у своїй статті “Структура взаємодії студентів” зауважує, що розподіл студентів на групи зовсім не є “часом чаю” для викладачів [3, с. 7], які повинні залишатися невід’ємною частиною процесу навчання. Викладач може контролювати аудиторію трьома шляхами: структуруючи діяльність групи; навчаючи студентів навичкам, які необхідні для ефективної роботи в групі; ходячи від групи до групи та допомагаючи, коли виникають проблеми, щоб бути впевненим, що студенти виконують завдання. На думку автора, група повинна складатися із трьох або чотирьох студентів на початковому етапі, тому що чим менша група, тим більше кожен з учасників повинен розмовляти. Оцінювати роботу студентів Дж. Джекобс пропонує індивідуально, ставлячи запитання стосовно матеріалу над яким працювала група, він також підкреслює, що робота в групах є перш за все повторенням, існує багато інших методів оцінювання.

Також великий вплив на результати групової роботи має місце знаходження учасників групи. Учасники групової роботи розташовуються таким чином, щоб забезпечити можливість максимальної співпраці та візуального контакту. У цьому випадку організація робочого простору має принципові відмінності від традиційних уявлень про заняття або конференцію. Варіанти розташування учасників групи можуть бути різними: по колу, у вигляді літери “П”, у формі трикутника та ін. Доведено, що при такому розташуванні в групі наявна взаємна компенсація активної та пасивної сторін учасників взаємодії.

Отже, визначаємо переваги групової роботи:

- створення сприятливої для навчання емоційно-позитивної атмосфери (зникає страх перед навчальним завданням, скучність, незручність, зростає впевненість у власних силах);
- у центрі навчання перебуває не викладач, а студент, який є рівноправним мовленнєвим партнером;
- забезпечується постійна, безперервна мовленнєва взаємодія студентів, що особливо важливо на заняттях з іноземної мови для досягнення комунікативної мети;
- групове навчання сприяє розвитку когнітивних здатностей, які не властиві індивідуальному навчанню, а саме: успішному вирішенню проблемних завдань, здатності співпрацювати, розвитку творчих здатностей, таких як: уміння йти на ризик, продуктивну суперечку, полеміку, успішне виконання своєї ролі;
- ця форма роботи вчить самостійності, тобто кожний стає відповідальним за певну частину загального завдання, яку, крім нього самого, ніхто вже не зробить;
- під час групової взаємодії розвиваються загальнонавчальні вміння (слухати, дотримуватися певного порядку обговорення, аргументувати свою згоду й незгоду, робити висновки, узагальнювати сказане) і компенсаторні вміння (використання лексичного парафразу, заміна складних граматичних конструкцій на більш уживані, уміння звернутися за допомогою до довідкових матеріалів).

Таким чином, маємо підстави стверджувати, що групова організація навчального процесу на заняттях з іноземної мови – це реалізація принципу активності в навчанні.

На жаль, групова робота не знайшла ще широкого застосування в практиці викладання іноземних мов, що можна пояснити низкою труднощів організації групового спілкування, а саме:

1) *труднощі організаційного характеру, пов'язані з діяльністю викладачів*: велика наповнюваність груп, і, як наслідок, острах безладу на занятті; непристосованість приміщення (неможливість перестановки меблів і вільного переміщення по аудиторії); організація роботи в групах вимагає багато часу (часто займає все заняття і викладач не встигає проконтролювати всі групи); нестача методичних посібників і розробок (найчастіше викладачеві доводиться самому розробляти та виготовляти роздавальний матеріал);

2) *труднощі, пов'язані з діяльністю студентів*: неготовність їх до подібної форми роботи, оскільки вони звикли до традиційної форми спілкування “викладач – студент”; низький рівень мовленнєвої підготовки, використання рідної мови під час обговорення завдань; острах говорити іноземною мовою в присутності інших, небажання працювати в групі з тими або іншими одногрупниками; різний темп роботи.

Висновки. Таким чином, успіх групової роботи залежить від професійних і особистісних якостей викладача та від бажання й уміння студентів працювати спільно. Наведемо приклади організації роботи в групах під час

вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням студентами Бердянського університету менеджменту та бізнесу, що імітують різні життєві ситуації та дають учасникам групи змогу уявно зайнятися різним бізнесом – від фермерського господарства до власної автозаправки, популярного кафе або модного бутика, і таким чином закріпити необхідні професійні навички. Підкреслимо, що така організація навчального процесу забезпечує постійний інтерактивний діалог професійною іноземною мовою та набуття навичок роботи із фінансовою інформацією, ціноутворенням, утилізацією виробничих потужностей, вибором стратегії компанії.

Безумовною важливою перевагою групової роботи є емоційне переживання за результат – учасники радіють, посівши перше місце на ринку; переживають, втрачаючи прибуток; страждають від погано спрогнозованих продажів і агресивних дій конкурентів. Посилаючись на власний досвід роботи рекомендуємо організувати таку роботу підсумовуючи тему, коли впродовж практичних занять засвоєний необхідний лексичний і граматичний матеріал.

Таким чином, можемо говорити про суттєвий потенціал організації групової форми навчання на заняттях з іноземної мови для розвитку мовної, мовленнєвої та соціокультурної компетенцій майбутнього фахівця. Тож перспективу подальшого дослідження вбачаємо в розробці системи вправ-ситуацій, що можуть бути виконані у малій групі та сприяти формуванню професійної компетентності майбутніх спеціалістів.

Список використаної літератури

1. Андреева Г.М. Социальная психология / Г.М. Андреева. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 432 с.
2. Ложкін Г. Команда як колективний суб'єкт спільної діяльності / Георгій Ложкін // Соц. психологія. – 2005. – № 6 (14). – С. 52–58.
3. Kraal T. Creative Classroom Activities / Thomas Kraal. Selected Articles from the English Teaching Forum 1989–1993. – Europe Council Press, 1995. – 431 p.

Пейчева О., Келембет Р. Организация групповой работы студентов университета на занятиях по иностранному языку

Авторы в исследовании раскрывают сущность малой группы, ее характерные особенности, а также эффекты, которые могут быть использованными во время организации групповой работы студентов университета на занятиях по иностранному языку. В статье обоснованы преимущества и трудности организации групповой работы на занятиях по иностранному языку в высшей школе.

Ключевые слова: речевая деятельность, малая группа, речевая компетенция.

Peycheva H., Kelembet R. Students' group work at foreign language classes

The authors in this research describe the essence of a small group, its prominent features, and also effects which can be used at foreign language class at the university. In this article the advantages and difficulties of group work organization at foreign language classes at High School are analyzed.

Key words: speech activity, small group, speech competence.